

Mentanarálitid – eitt frálíkt tiltak

Oddagrein

SO kom mentanarálitid, id vit hava bíðað eftir við spenningi. Álitid fevnir um sera greiðar lýsingar av mentan og máli, mangan sera atfinnandi lýsingar av støðuni hjá skapandi listini, kvæðunum, dansinum og listahandverkinum. Eisini fevnir álitid um eina lýsing av støðuni hjá søvnunum og loftmiðlunum, meðan skrivaða pressan ikki fær tann heiður at teljast millum føroyskar mentanartættir. Umframst hesar lýsingar eru ein hópur av sera konstruktivum og sera áhuga-verdum uppskotum, hvussu bætast kann um støðuna hjá teimum ymisku mentanartættunum.

ÁLITID, sum vit skulu venda aftur til í øðrum sambandi, er eitt sera áhugavert tiltak og Sámál Petur í Grund, landsstýrismaður, eigur stóra tøk uppiborna fyrri at hava fingið hetta tiltak í lag. Men Sámál Petur hevur vónandi gjørt sær greitt, at vit ikki kunnu steðga við frageiðingini, hvussu so góð og áhugaverd, hon annars er. Tað má henda nakað annað og meira og tað má henda skjótt.

MEN fyrst eiga vit at fáa gongd á eitt alment orðaskifti um okkara mentan og tey kor, id vit bjóða teimum, id arbeiða við skapandi list eins væl og teimum, id hava til starv at varðveita okkara mentanararv, id er eitt týðandi hugtak í frageiðingini. Vit vilja tí fegin gera vart við, at teigarnir í Sosialinum standa opnir fyrri einum og hvørjum, id hevur hug at skifta orð um mentanarálitid. Vit vóna inniliga, at lesarar okkara taka av hesari avbjóðing og vóna annars, at álitid fer at elva til eitt gott og breitt orðaskifti, soleiðis at vit fáa lýst støðu almenningssins til hetta mál sum best.

EFTIR hetta orðaskiftið eiga landsins politikarar at taka eitt aðalorðaskifti um mentanarpolitikkin og síðan eigur landsstýrismaðurin í emntamálum saman við síni umsiting at fara undir at orða ein føroyskan mentanarpolitik. Í hesum starvi eigur landsstýrismaðurin at ráðføra seg við umboð fyrri føroyskt mentanarlív – ikki bert við tey skilagóðu fólk, id er nevnd í innganginum til álitid um mentanarpolitik, men við eitt so breitt forum sum gjørligt.

Sosialurin

Lesarabrev

Skjót hjálp er dupult hjálp ÁBYRGD

Undirritaði hevur siglt í grind í samfull 48 ár, hálva öld.

Øll hesi mongu ár hevur alt, sum hevur við grind at gera, havt mín størsta áhuga, og væl havi eg eftir førirum lagt mær í geyma (í hálva öld) og ditti eg mær tí at skriva hesar reglur.

Hesar reglur eru ikki skrivaðar sum ábreiðslur til nakran, bert fyrri at bota um grindaspurningin okkum øllum at gagni.

Tað eg her vil føra fram er eftir mini sannføring **sannleikin og bert sannleikin**.

Í árávis havi eg í **bestu meining** og við **siðligheit** vist á ymiskt fyrri at bota um grindaspurningin, men tað harnar meg almikið, at eg ikki í einum einasti føri havi verið hoyrdur. Undirritaði hevur sagt og skrivað so mikið nógv hesi mongu ár, so tað skal vera lagið, at ikki okkurt gullkornið er fallið hetta langa tíðarskeið (*perlu* fyrri *svin*).

Vanligi føroyingurin er farin at troystast av grindaspurninginum og tað av góðum grundum, ein sjongur.

Við jøvnum millumbilum øsa ljót dráp umhvørvisfelagsskapir upp, og tað skilji eg væl. Føroyskir mynduleikar verja rættin hjá føroyingum at drepa drápi, togan aftur og fram, og soleiðis sløvast fólkid her á landi, men tá id grindaboð eru, er hvør maður á gosi. (Meira og minni svakur).

Tað harnar meg nógv, at tá id tað snýr seg um grind, hava mynduleikar og grindafólk hugburðin, (hvussu ljót drápið er), gongur tað ikki, so gongur tað alikavæl, men vil eg hervið undirskrifa og sláa fast, at tilíkur hugburðurin iva verður føroyingur ein stökkurur hiti.

Tað eg sakni í viðgerðini av grindaspurninginum er, og tað skal standa fast, **eg hoyri lítið og einki til tað óneyðugu líðing, id grindahvali er fyrri í sambandi við ljót dráp**, afturimóti er mangan grindamaður skelkaður og fregnast eftir um umhvørvisfelagsskapir vóru og tóku hetta ljóta dráp upp?

Hví er menn týðuliga bebbareddir? Jú, tí drápið var so skelkandi, at teir ána óráð, drápið var so ljótt, at teir óttast framhaldandi at varðveita rættin at avirka grindahval í Føroyum. (Líðingin henda neyðars ringd

nevur verið fyrri kemur neyván til umrøðu, »ófaturligt«).

Ein siðiligur grindarakstur er øllum grindafólki ein sonn frítt, hesir snottligu og góðsins kærkomnu gestir (alstór gáva) eru teir treyta-leyst givnir okkum upp í hendi?, og hvør maður í rakstrinum, sum hann hevur hugflog til, ger sær sínar tankar.

Hesa hálva öld havi eg altið í rakstrinum bíðið innantanna eftir bara at avlív-ingur verður fyrirnýðarlaga úr hondum greidd.

Maður, sum hevur krlatur, hann skal avliva, hugsa á sama hátt, men vanda vit okkum á sama hátt, tá id vit skulu avliva grindahval?

Fortøll brota allar lógir, verður sagt, men vanda vit okkum og bert brúka tær bestu hvalvagnar, og væl er fyriskipað, so er grindini hampuliga væl tryggjað ein mannsemandi deyða.

Eg skal hervið **sláa fast**, at mangir av teimum, sum skipa fyrri grind, eru ikki førir fyrri at gera tað á skilabesta hátt (teir meina tað ikki), og eg havi sæð skelkandi ljót dráp vegna stórt

- **Heldur henda gongdin fram, verða tað ikki bara umhvørvisfeløg, sum seta fot fyrri grindadrápi.**

- **Mín vreið, og amara, veksur sigur Jakup Andriks Mohr.**

dugnaloyssi, og hesi óhugnaligu dráp eru neyván til fyrimuns fyrri tey, id framhaldandi líva í vónini um at vit framvegis skulu drepa grind í Føroyum.

Tygum, id hava lisið hesar reglur higartil, hugsa møguliga, vánaligur fuglur, id dritur í egid reiður, **men so er ikki.**

Í mong, mong ár havi eg eftir førirum roynt at fingið ábotur á grindaspurninginum, men ikki hoyrdur við einum komma. At eg eri í tí støðu, at eg møguliga kasti við gróti í glashúsi **nervar meg als ikki**. Í eina hálva öld havi eg siglt í grind, og eg eri **sera**, sera góður við tað edla krlatur, sum eitir grindahvalur, og tá grindahvalurin verður litin okkum upp í hendi ynski eg honum ein humanan deyða okkum til sóma, og ikki í mini verð at pinast av tilvildarlaga valdum **pinkulingum**, sum als ikki hvørki

megna ella hava skil fyrri grind. Eg eri fult greiddur yvir, at hetta eru stór orð, men eftir gjølla umhugsan eri eg **sannleikin** og **bert sannleikin**, hann er mangan illa lýddur, eg **góðtaki ikki framhaldandi stóra pínig** av grind (tá tað er púra óneyðugt).

So at siga hvørt ljót dráp, eg havi sæð, kundi verið umgingið, um dugnaloyssi ikki varð framt av teimum, sum skipaðu fyrri. (stór orð).

Eri eg í trupulleikum og ikki megni teir sjálvur, leiti eg mær hjálp, eingin skomm í tí. Eg vil hervið heita á grindafólk (fyriskiparar) á hvalvág, sum hevur trupulleikar: Bíðið um hjálp, grannahvalvágir o.s. fr.

Grind má og skal, tað hastar, undir **ábyrgd**, um hon ikki kemur tað, og tað sum skjótast, so óttist eg fyrri gongdini framvegis.

Mangur føroyingur eins og sannliga eisini undirritaði, eru bæði **horm** og **ill** (rasandi) inn á tað markleysa dugnaloyssi og kleyvarkap, sum teir, id eru settir at skipa fyrri grind, við jøvnum millumbilum vísa í sambandi við grind.

Hesir knassar, id settir eru at skipa fyrri grind (ikki allir langt ifrá), føra seg fram sum pávar, meðan undirritaði og onnur við sorg siggja hvalin líða (**sannleikin og bert sannleikin**).

Heldur henda gongd fram, sum nú valdar, verða tað ikki bert umhvørvisfelagsskapir uttanlands, sum spennna bein fyrri grindadrápi. Vreiðin hjá undirritaða og fólk í Føroyum er skjótt vaksandi, tí fólkid her á landi er ikki so tápuligt, at tað ikki sær hvussu skilaleyst grindaspurningurin verður loystur (hutlaður) av áðurnevndu pávum, sambeir lógini fríðaðir í klassa A. **Uttan ábyrgd.**

Til seinast: eg eri **sera**, sera ymur um grindahval, hesi stásligu, góðlyntu og vælkomnu dýr, id treyta-leyst? eru litin okkum upp í hendi (alstór gáva), tey skulu og mugu fáa eina mannsemandi viðferð.

Havi eg liv og heilsu, og eri hjástaddur har grind av dugnaloyssi og kleyvarkapi verður óneyðuga pind, vil eg hervið **gera púra greitt**, at eg fari ikki at standa sum ryssa yvir deyðum fyli.

Tórshavn 5/7-96
Jakup Andr. Mohr